

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Gospodarske stvari.

Izkušnje z ameriškimi trtami v Bizelji na Štajarskem.

Dné 4. m. m. sem šel z deželnim in državnim poslancem gospodom profesorjem Fran Šukljatom v Bizeljo na Štajarsko. Ta pot sva storila za se, da se prepričava, kako škoda je trtna uš tam uže provzročila, posebno pa še zato, da sva videla, kako tam zasajene nepožlahtnjene in požlahtnjene ameriške trte vspevajo.

Škoda, po trtni uši provzročena, je v pravem pomenu besede strašanska. Po obsegu površja nekdanjih vinogradov okolo Bizelja sodeč, pridelovali so tam ob dobrih vinskih letinah gotovo po 10 do 12 sto veder vina, letos ne bode vsega pridelka skupaj 100 veder. In to škodo učinila je trtna uš v komaj 12 letih, odkar se je tam prikazala. Po nekdanjih tako slovečih vinogradih bizeljskih raste danes koruza, ajda, detelja ali pa čisto nič!

Gledé poskušenj z ameriškimi trtami pa je to le poročati: V Bizelji samem nahaja se poleg velike državne ameriške trtnice in poleg velikega državnega ameriškega vinograda, v katerem pa le les (ključe, reznice) pridelujejo, še $\frac{1}{4}$ orala državnega poskusnega ameriškega vinograda.

Ta vinograd je v prav ugodni jugovzhodni legi, toda na prav slabem pustem, belem laporastem svetu, na katerem je tudi prej bil vinograd, a ga je trtna uš uničila. Vrste ameriških trt kakor: solonis, riparija, jorkmadejra, menjujejo se tako z vrstami požlahtnjenih ameriških trt, da sledijo za dvema vrstama nepožlahtnjenih ameriških trt vedno dve vrsti z domačimi sortami požlahtnjenih. Žlahtnili so na razne načine. Požlahtnili so namreč ameriške trte v trtnici ter požlahtnjene presadili v vinograd; požlahtnili so ključe, reznice v roki ter jih takoj v vinograd vsadili; požlahtnili so pogrobane mladike sosednih ameriških vrst.

Požlahtnjevali so ameriške trte tudi zeleneče, in sicer majnika meseca. Po poslednjem načinu

Podlistek.

Valvazor.

(Znamenita 200letnica.)

(Konec)

Na navedeni način mu je bilo mogoče, veliko knjig v latinskem in nemškem jeziku spisati. Najvažnejša vseh slov: „Die Ehre des Herzogthums Crain“ („Slava krਾਂjske vojvodine“), ki je bila l. 1689 v Ljubljani tiskana — torej ravno pred 200 l. Obsegala je štiri velike dele, foliante ali zvezke. Prvi zvezek je imel 696 strani, drugi 836, tretji 1126 in četrti 672 strani, celo delo torej 3320 in 533 slik. V njem je obširno razložena vsa zgodovina Kranjske, opisana vsa dežela, kakoršna je bila pred 200 leti, opisano vsako mesto, vsak trg in od vsake vasi je nekaj, če ne družega, vsaj ime. Govor je o vsaki fari in o vsaki cerkvi. Knjiga prinaša slike mest, trgov in gradov, podobe rudnikov, obrise zgodovinskih oseb, krajevnih prizorov, slike noš itd. Vse je obširno

razloženo v knjigi, kar koli je Valvazor kje izvedeti mogel. Pri svojej obširnosti in natančnosti ni zamolčal nobene reči, katero mu je kdo povedal in kar je videl in slišal. Pri tem je nabral veliko zanimive tvarine, vmes pa tudi veliko praznih čenč, veliko vraž in praznoverstva. Pri tem mu je pa še zlasti pomagal njegov sodelavec Francisci, ki je dostavljal dosta bedastoč o coperniji, o strahovih itd.

Kljubu temu je ta knjiga kaj velike vrednosti za slehernega Kranjca, če se le kolikaj zanima za domačo zgodovino. Zavoljo tega so pa vsi prijatelji domače zgodovine od nekđaj že z veliko vedoželjnostjo prebirali Valvazorja. Ali v teku 200 let, so postali zelo redki in dragi zvezki prve izdaje. Srečnega se je štel vsak, komur je prišel po blagodušnosti kakošnega prijatelja ali ktere knjižnice star, zamazan Valvazorjev folijant v roko.

Zato so pa z veliko pohvalo pozdravljali vsi domoljubi podjetje Ivana Krajca in tovarišev, ki so bili pred 12 leti začeli izdajati v malih

požlahtnili so posebno zagrobane ameriške trte. No, in kakšen je vinograd danes po šestih letih? Ameriške, čisto nič požlahtnjene trte rastejo tako bujno, kakor more le hmelj pod najboljšimi pogoji. Najčvrsteje rasteta solonis in riparija, nekoliko slabotnejše jorkmadejra. Takoj zraven teh ameriških trt zasajene požlahtnjene ameriške trte ne kažejo na nadzemeljskem, torej evropskem delu niti približnje tako bujne rašče. Tega pa tudi nikakor zahtevati ni, kajti kaj početi, s trtami take strašanske rašče, da jim niti koli, kakeršne za hmelj uporabljajo skoraj uže ne zadostujejo?

Požlahtnjene ameriške trte so v rašči popolnoma take, kakeršnih smo bili vajeni v prejšnjih časih, ko trtne uši nismo še poznali, po novih, brez vsega gnoja na pustem svetu zasajenih vinogradih videti. Da bi poginile, so prekrepke, za čvrsto rast in rod pa preslabotne. Le tam, koder je svet nekoliko boljši — kar se takoj po črnokasti barvi spozna — so trte v Bizelji čvrstejše, rodijo dobro, stare so pa uže 6 let. Istinito bujno rastejo in močno rodijo le lansko leto zelene požlahtnjene grebenice, katere so pa z maternimi rastlinami pod zemljo še v zvezi.

Praktičen, izkušen opazovalec poskusnega ameriškega vinograda v Bizelji govori lahko tako le: Ameriška trta raste tudi na slabem, pustem svetu jako bujno; na ameriško trto na takem svetu cepljena evropska trta ne prevzame bujnerašče ameriške trte niti približnje — kar, kakor že enkrat rečeno, niti potrebno ni — vendar se pa vzdrži in raste vsaj tako čvrsto, kakor bi na istem svetu evropska

trta na svojih korenikah brez trtne uši rasla.

Ako hočemo torej, da nam bodo na ameriške trte cepljene domače sorte dobro rodile, moramo jim gnojiti, to že celo na slabem svetu. No, gnojiti so pa morali na slabem svetu trtam tudi prej, ko trtne uši ni še bilo. Po dosti krajih na Štajarskem, Kranjskem itd. bi moralo vinogradstvo tudi brez trtne uši nehati — zaradi pomanjkanja redilnih snovi v zemlji in zaradi gnoja, s katerim bi jih nadomestili. Izkušnja v Bizelji uči do dobrega, da je v bodočnosti obstanek vinarstva najbolj od ameriške trte odvisen, ker ona našo domačo trto vzdržuje, potem pa od gnoja, kateri dela na ameriško trto požlahtnjeno evropsko rodovito ter jo rodovito obdrži.

Brez gnoja ne koristi nam ameriška trta nič razen v prav dobrem, po naravi gnojnem svetu. V bodočnosti bomo torej morali prilično malo vinograda gojiti, pa tega močno gnojiti, sploh prav pridno intenzivno obdelovati. Znano pa je, da se na enem oralu prav dobro obdelanega vinograda lahko ravno toliko vina pridelava, kolikor na treh oralih slabo obdelanega, posebno ne gnojenega.

O opazovanji pokusnega ameriškega vinograda v Bizelji še nekaj.

O jorkmadejri pravijo, da je le v gotovih, namreč dobrih, močnih zemljah trtna uš ne uniči, in da v takem svetu tudi dobro rodi brez vse požlahtnitve. No v Bizelji so šestletne jorkmadejre prav čvrste, — dasi nikakor tako, kakor solonis ali pa riparija, polne so pa tudi sicer manjih, pa vendar debelojagodnih in kakor med sladkih groz-

vezkih novo izdajo slavnega kronista. Ta druga izdaja je po vsem enaka prvi; ima isto obliko, iste črke, iste oddelke in vse tiste slike, ki so bile tudi v prvem natisu. Pred prvim natisom ima pa to prednost, da je vezan v krasnih novih platnicah, tako, da je knjiga poleg važne vsebine lep kinč sleherne knjižnice. Drugi natis je bil dokončan l. 1879. Najobširniša in najvažnejša knjiga Krnjske dežele praznuje letos torej 200letnico svojega prvega in desetletnico svojega drugega natisa.*)

Predno dokončamo te vrstice, naj dodamo še nekaj črtic o osebi Ivana Vajkarda Valvazorja.

Njegovo življenje so bile samo študije. Te so bile le tedaj pretrgane, če mu je domovina vojniške dolžnosti naložila. Valvazor je bil namreč vojniški poveljnik (stotnik) čez Dolenjsko. V tej svojej lastnosti je moral tudi nad Turka iti, a ne da bi mu bila prilika dana, na kakošen po-

seben način se odlikovati. Znamenito je toda posebno to, da se je Valvazor udeleževal vojske, ko je bilo drugo oblegovanje Dunaja od Turkov leta 1683. Pri srečnem izidu te vojske je imel tudi Valvazor kolikor toliko zaslug, kajti tudi on je dobil svetinjo, katero je dala v ta spomin navlašč kovati štajerska dežela. O tej vojski govori Valvazor sam v četrtem zvezku svoje kronike.

Vrtniši se z vojnega polja domu, zamenjal je koj zopet meč s peresom ter pisal učene knjige, nabiral znanstvene reči in za to, ter za svoja potovanja, in za tisk svojih knjig porabil je vse svoje veliko premoženje. Imel je namreč štiri graščine. L. 1690 je moral prodati tudi svojo dragoceno biblijoteko zagrebškemu škofu Ignaciju Mikuliču. S tem je bil lep temelj položen tej imenitni hrvatski knjižnici, kjer je še lahko razločiti dandanes, kateri zvezki so bili v Valvazorjevi bukvarnici, namreč po grbih Valvazorjevih, ki so vtisni na notranjo stran zvezkovih platnic vsake knjige.

V zadnjem letu svojega življenja si je kupil

*) Knjigo je še dobiti pri J. Kraju v Novem mestu, kjer je izšla in je naprodaj tudi Valvazorjeva „Koroška dežela“.

dov. Tako se obnaša jorkmadejra v jako slabem svetu, pri veliki obilci uši po koreninah. V dobrem svetu, in osobito ob primerni gnojitvi uspevala bode torej vkljub uši brez vsega dvoma prav dobro. Vipavci, kateri so prošlo leto samo iz Bizelja 22 sto sajenic jorkmadejre naročili, pogodili so torej prav, osobito ako jih bodo v močne, soldanaste (laporaste) lege sadili.

Opazovanje v Bizelji poučilo me je še o tem le: Čim bolj človek ameriške trte presaja, tem slabše so. V trtnici vzgojene požlahtnjene ameriške trte ne rastejo, v vinograd presajene, nikdar tako dobro, kakor pa takoj na stalno mesto v vinograd vsajene in šele tam zeleneče požlahtnjene trte. Zelena požlahtnitev, zvršena v meseci maji, je odločno najboljša. Najčvrstejše požlahtntive dosežeš na ripariji, slabše že na jorkmadejri najslabše na solonis. Opazovanje poskusnega ameriškega vinograda v Bizelji poučilo me je tudi do dobrega, da nikakor ni dvomiti o našem vinogradarstvu, da se ohrani, toda treba je pravega razuma in vztrajnosti.

R. Dolenc.

Tudi nadloga.

Po mestih, pa tudi po vaseh, zlasti ob velikih cestah, je vedno dosti popotnih rokodelcev, tako zvanih „vandrovcv“. S svojim beračenjem so mnogokrat res prava nadloga. Pri tem pa dostikrat tudi še „uzmajo“ ako jim lepa prilika kaj ponudi. To vè vsakdo, večinoma so to malo vredni ljudje, leni ali slabi delavci, kojih ne mara noben pošten mojster; posebno velja to, ako je tak „vandrovec“ uže star zarašen pomočnik. Taki so si skorej brez

izjeme sami krivi svoje bede, nesreče. So pijanci, ali pa sicer nič vredni ljudje.*)

Da bi se temu kolikor moč prišlo v okom, so se ustanovile (razun družih namenov) katoliške družbe rokodelskih pomočnikov. Te svojim udom popolnoma prepovedujejo prosijačenje — „fehtanje“ — v krajih, kjer je taka družba; kajti družba je dolžna vsacega po moči podpirati. Dovoljuje le ponižno prošnjo, ako mora rokodelec daleč potovati, po krajih, kjer ni nobene take družbe; ali tu je dolžan vsak ud najprej pokazati spričevalo, da je res ud katoliške družbe, ter potem še le razodeti svojo potrebo. Ako pa prosi v kraju, kjer je taka družba, se precej izključi iz vseh katoliških družb rokodelskih pomočnikov.

Zarad tega dam blagim usmiljenim srcem ne le v Novem mestu, ampak tudi drugod, zlasti duhovnom, ki so najbolj nadlegovani ta-le svet: Ako te nadleguje potujoč rokodelec, prašaj ga, je li ud katoliške družbe ali ne, in če ni zakaj ne? Ako sprevidiš, da bi bil lahko (ker je v njegovem kraju družba) zapodi ga brez daru! Ako pa prosjači v Novem mestu, Ljubljani itd. prašaj ga ravno tako, in ko bi bil ud katoliške družbe, naznani ga načelnistvu, ki bode vedelo kaj mu je storiti. Tako bodeš rešil sebe marsikacega nadleževanja, pa tudi pomagal dobri reči; kajti veliko raje se bodo vpisovali rokodelci v katoliške družbe, ter tudi bolje spolnovali pravila, ko bodo videli, da na potu nimajo pomoči, ako niso udje te družbe.

M.

*) Pa vendar ni tako hudo; koliko je brezvestnih mojstrov, kateri delavce na ulice postavijo in se z učenci ukvarjajo. Vsak stan ima „nerodneže“ ne le delavski. Stavec.

Valvazor, čisto obubožan že, hišo v Krškem, kjer je živel od februarja 1693 do svoje smrti, 19. sept. 1693. To hišo je bil — kakor pl. Radič poroča — kupil od mestnega svetovalca Vodnika, ki je bil baje prednik slovenskega pesnika Val. Vodnika, porojenega 1758. Ta hiša — dandanes št. 85 — je bila za tiste čase še dokaj velika.)*

Pred nekaterimi (15—20) leti je v njej bival c. k. notar in slovenski deželni poslanec Irkič, rodom Idričan. V lasti jo je imel potem velik dobrotnik krškega mesta, Martin Hočevan, ki jo je v svoji oporoki zapustil krški občini za hiralnico. Znamenita hiša je prišla torej občno koristnim namenom v porabo.

Valvazor je torej v Krškem umrl in morebiti so ga tudi v Krškem pokopali. Težko, da bi bili njegove zemeljske ostanke prepeljali v Medijo, kjer se bili sicer grobovi njegovih najbližnjih sorodnikov, starišev, bratov, sester, nekaterih otrok in prve njegove soproge.

Grobni spominek mu je bil sicer postavljen z lepim latinskim napisom, a ta žalibog ni več ohranjen. Verjetno je, da so ga razbili in kamen porabili, ko so pokopališče, ki je bilo okoli vikarijatne cerkve v Krškem, prestavili k sv. Florijanu. Zato naj bi se pa v nekdanjo njegovo hišo v kateri je oči zatisnil, v sedanjo hiralnico, vzdala spominska plošča. Primeren čas bi bil za to leta 1893, ko bode 200 letnica njegove smrti. Hiralnica v Krškem bi lahko ravno takrat dala podarjenemu poslopju lepše vnanje lice, in ker bode menda tudi materijelno dokaj trden zavod, naj še vzida kar ob enem dvojno spominsko ploščico — eno Valvazorju — drugo Hočevanju.

Popravek. V zadnji šte. na prvi strani, prvi predal v „Podlistku“ smo navedli, da je Galleneck, prav Gallenegg, v Št. Lamberški fari pri Litiji, kar pa ni prav, namreč Gallenegg je v Kolovraški fari pri Litiji, kar naj blagovolijo čast. bralci popraviti.

Iv. Lapajne.

*) Kakor kaže številka nad vratmi, bila je l. 1609 sezidana.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Na Kranjskem je imenovan za deželnega glavarja zopet Slovenec dr. Poklukar, za njegovega namestnika pa Nemec baron Apfaltrern. Deželni zbor se odpre 10. t. m.

Za mariborskega škofa še ni imenovan opat Murnik, o katerem je bilo brati, da bi le težko v slovenskem jeziku pridigoval. Pravijo, da gospod ravno zarad tega noče prevzeti častne službe. Ugiba se mnogo kedo bode škof, a gotovo zastoj; kajti imenovati ga ima edino le nadškof solnograški. Upamo, da bode dal Slovencem poštenega Slovence za višega pastirja.

Iz Koroškega prihajajo pritožbe, da se nekako prepoveduje, da bi duhovniki in uradniki podpirali podružnice sv. Cirila in Metoda. Čudno, zakaj se nam Slovencem tako malo zaupa, ko vendar družega ne želimo, kakor mogočno Avstrijo in enakopravnost vseh narodov. Če kedo, mi ostanemo zvesti, cesarju — Nemci pa nikdar ne bomo!

Tržaški domoljubi so postavili ranjkemu uredniku „Edinosti“ in pisatelju Žvabu grobni spomenik v Dutovaljah pri Sežani. Nove volitve v tržaški mestni (deželni) zbor bodo meseca oktobra. Bog daj, da si Slovenci priboré več sedežev! Tudi so zasledili v Trstu one grdune, ki so polagali bombe, so trije okoli 20 let stari zagrizenci.

V Mariboru se je odprl letos prvi razred na gimnaziju za Slovence, ki se učé dva ali tri predmete v slovenskem jeziku. Vsaj nekaj! Državni poslanec štajerskih Slovencev g. Gregorec je imel volilne shode, na katerih je poudarjal potrebo, da se Slovenci združijo v eno deželo.

V Istri se odpre nov deželni zbor, kateremu je imenovan za glavarja zagrizen Lah Kampiteli, za namestnika pa Hrvat Dukič, ker imajo sedaj Slovenci in Hrvati tretjino svojih poslancev, se bode pač lahko bolj po robu postaviti zagrizenim Lahonom.

Na Češkem, kjer so zopet izražali željo, da bi se dal naš cesar kronati v Pragi za češkega kralja, poskušali so zmerni Čehi na migljaj vlade sprijazniti se z Nemci, a ti so zopet ponujeno spravo odbili. Vladati hočejo, ker tega ne morejo, se pa kujajo, kakor otroci!

Minister Gauč je nadzoroval nedavno nekatere šole v Gradci; potem pa je odšel v Solnograd, da tudi tam šole pregleda. Ako bi došel še v Ljubljano, prepričal bi se, kako je tukaj treba še druge gimnazije, in sicer slovenske od 1. do 8. razreda. Toda gosp. minister je preveč „Nemec“, zato nam odbija pravične želje, dokler le more.

Vodja nemško-katoliške stranke v državnem zboru, znani knez Lichtenstein, je odložil vodstvo te stranke, vsled tega pravijo nekateri listi, se je bati, da bi se sedanja večina državnozborna razrušila. Upamo vendar, da se to ne bode zgodilo, ker poštene Nemci vedó, da bi s tem pomagali le svojim nasprotnikom — brezvernim, liberalnim Nemcem.

V Sarajevu so blagoslovili nedavno novo katoliško stolno cerkev, h kateri slavnosti se je odpeljal tudi naš ljubljanski knezoškof. Cerkev, katerej so „Kranjci“ kupili šest zvonov je prelepa. Škof Strossmayer je imel lep govor, kako naj se sporazumejo razne vere v Bosni in skupno skrbé za večjo omiko.

Kaj je novega po širokem svetu?

Bolgarom je umrl v Parizu domoljub Stojanov, ki je bil samouk, pa je vendar jako veliko pisaril v lepem bolgarskem jeziku, v korist in slavo svojemu slovanskemu narodu.

Ruski car pride v kratkem na Nemško, da obišče nemškega cesarja, za kar se delajo velike priprave. Pravijo, da ostane v Berlinu tri dneve.

V Italiji, zlasti v Rimu, vedno rogovilijo zoper papeža. Govoré se zoper njega in katoliško cerkev brez kazni najgrše reči — in vendar pravijo nekateri ali slepi ali pa zlobni ljudje, da so papež čisto prosti v Rimu.

Na Francoskem so imeli nove volitve v svoj državni zbor; izpadle so na korist sedanji republikanski vladi. Vendar pa se je pokazalo, da je veliko, veliko Francozov, ki tej vladi nič ne zaupajo. Vprašanje je veliko, bode-li sedaj mir v deželi ali ne.

Turek se neki boji Srbov, da ne bi zgrabili za orožje. Pa menda ne bode sile, kajti Srbi imajo doma dovolj posla. Od bivšega kralja Milana spodena kraljica in mati sedanjega kralja Aleksandra, pride te dneve na Srbsko v Belgrad. Srbski narod jo jako ljubi.

Piše se nam:

Iz Novega mesta. — Šolsko leto se je pričelo s 15. sept. v vseh tukajšnjih zavodih. Novomeščani smo tega začetka prav veseli; kajti dijakov imamo — malih in velikih — zopet več kakor prejšnja leta. Gimnazija šteje letos 217 učencev. Toliko jih uže zdavnej ni bilo. Prvi razred jih ima 58, osmi 17. Tudi v ljudsko šolo je prihitelo mnogo dečkov z daljnih krajev, tako da so prenapolnene vse sobe štirirazredno ljudske šole, katero vodijo vrlo tukajšnji gg. očetje frančiškani. Marsikak krajcar nam boče prišel v žep po teh dijakih, česar smo pa tudi dokaj potrebni, m kakor okoličani, zlasti odkar nimamo več vajakov

Nekaj bomo dobili od lijakov, pravim, ali kaj veliko je število tudi teh, katerim mi damo — hrano in drugo podporo. Prišlo in prosilo je hrane — pa tudi dobilo — toliko ubogih dijakov, da je skoraj ni količkaj premožne družine, ki ne bi imela enega ali tudi več dijakov kakov dan v tednu na hrani. Dasi je dobrotljivost novomeščanov v tej reči morda večja, kakor v katerem drugem mestu — je vendar le nekaj dijakov, ki kosijo dva- ali trikrat, tudi štirikrat pri solncu — ter so zadovoljni z bornim zajutrkom in slabo večerjo. — Da, pri nas je treba dijaške kuhinje; ali razmere so take, da je vsaj sedaj še ne moremo ustanoviti.

Nekaj pa moram omeniti, kar za naše mesto ni posebno častno — večih stanovanj za družine — pomanjkuje. V tej reči naši hišni posestniki premalo storé. To je pa tudi poglaviti vzrok, zarad katerega se nekateri oženjeni gg. uradniki tako bojé našega prijetnega mesta, v katerem se vendar ceneje živi, nego v Ljubljani ali tudi še kje drugje po Kranjskem.

Iz novomeške okolice. — Naj nekoliko po-
tožim v ljubih „Dol. Novicah“ o bedi, ki letos
preti nam ubogim kmetom.

Lepo nam je pokazala pomlad bodisi na polju ali vinogradu. Sv. Jurija moča je bila, ki navadno obeta lepo. Razun sadnega drevja je vse kazalo lepo, ali pozneje prišlo drugače. Moče je bilo dovolj še preveč. Seno je lepo raslo, bilo ga je obilno, ali nesrečni dež je tako nagajal da se ga je mnogo spidilo. — Na njivah je že kazalo nekaj, ali požrešni črv je končaval in tudi veliko končal žita, krompirja, koruze, zelja itd. Ajda je bila v resnici polna, obetala je vsaj črnega kruha dovolj, z veseljem smo pogledovali nanjo, a le počasi je delala zrnje, prepočasi zorila — mrzla slana 26. septembra nam je tudi pri njej vzela vsaj polovico upanega pridelka. — Vinograd — mnogim edino upanje — je lepo zelenil in nastavljal grozdice, krasno cvel — vina bode dovolj! smo djali; a varali smo se tudi tu. Prišla je strupena rosa, po večkratnem dežju se je pritepel palež, trs je zgubival listje, da sedaj na premnogih krajih stoji gol, kakor meseca novembra. Grozdje velo visi na njem, kar pa ni odpadlo — zoreti ne more. Vina pa bode, in kar ga bode, kedo ga bode kupil — kislico!? Ni nam sicer toča pobila, kakor nekaterim našim bližnjim sosedom, a vendar bomo reveži, še jesti ne bode kaj, kako bi pa davke plačevali, tega še misliti ne moremo. Ubogi kmet! res „gorje“ ti, „gorje!“

Dostavim še nekaj. Ljubi kmečki prijatelji! letos vidimo, kaj nam je napravil črv; gledali smo tudi, kako so gosenice golile drevje. Bodimo vendar pametni, in pomagajmo si vsaj kolikor moremo. Ne pustimo, da bi paglavci lovili drobne

tičice, ki nam požró na stotine škodljivih mrčes. Pa tudi sami ne bodimo leni zimski in spomladni čas. Obirajmo pridno one mešičke, ki visé po drevju — v vsakem je več ali manj gosencic, ki bodo spomladi požrešno žrle mlado listje po drevju in nam sadje požrle — (kedor ne verjame naj le preglada nekaj tacih mešičkov, in našel bode v njih ta mali mrčes). Ne pustimo jim živeti, pobirajmo jih in v ogenj z njimi!

Ko pride pa prvo kebrovo leto, napovejmo vojsko temu spaku, ki sedaj v zemlji žre koreninice plodonosnim rastlinam. Vsako jutro zgodaj otriesajmo drevesa, ter lovimo kebre v rjuhe ter jih pokončujmo. Denemo jih lahko v gnoj, damo jih lahko nekaj perotnini, ki jih rada zoblje, ali pa jih posušimo na solncu kakor orehe, jih spravimo do zime ter mečimo suhe kokošim. Nesle nam bodo potem tudi ob zimskem ali vsaj v zgodnem spomladanskem času jajca, ki se vedno drago prodajajo; tako nam bode škodljivi mrčes v dobiček ne pa v pogubo!

Domače vesti.

(Županstva) se opozarjajo, da razpis c. kr. namestništva za Kranjsko z dné 24. novembra 1850, dež. zak. št. 566 določuje, da občinski uradi ne smejo Kranjskega orla v pečatih imeti.

(Prememba pri učiteljstvu.) G. Vikt. Bežek, suplent na novomeškem gimnaziju, je šel na ljubljanski gimnazij. G. Fr. Medic, nadučitelj v Leskovci, imenovan je c. kr. učiteljem v Mariboru.

(Za pridne, stare in zveste posle) namerava kranjska kmetijska družba preskrbeti deset daril po 10 gld., ki se bodo podelila pri priliki kakšnega kmetijskega shoda.

(Opereta „Čevljar baron“) predstavljala se je 15. sept. v „Narodnem domu“ vrlo dobro in vzbujala v resnici dokaj smehú. Prostori so bili do zadnjega razprodani. Izvrstno so jo pogodili naši diletantje kakor: Podplat, čevljarški mojster (g. Jeni č), kakor si boljšega misliti ne moremo, tak original je bil to; njegov učenec Nacelj (g. Dev), je pokazal v istini spretnega igralca in dobrega pevca, ter je bil hvaležni nalogi popolnoma kos, le žalibog, da nema močnejšega organa; jako ljubko je igrala Maričko, kuharico pri Podplatu, gospodč. Devova, bodisi po dovršnosti v igranju in tudi v petji, zelo bomo pogrešali to izvrstno moč v naši čitalnici; jako dobro pogodila je baronovko Ružičko, gospodičina Vašičeva; tudi vse ostale naloge bile so dobro razdeljene in vsak igralec bil je na svojem mestu. Omenjati nam je tudi zborovo petje, katero nam

je se vé, da v prvem dejanji najbolj dopalo; bili pa nismo le mi zadovoljni s predstavo, temuč tudi obilno občinstvo, katero je burno odobraval pri vsakem dejanji in hvaležnega ter veselega srca je zapustil vsakdo ta večer prostore „Narodnega doma“. Želeti je le, da se v zimskem času bolj pogosto napravi kaka dobra igra v razvedrilo in zabavo našega občinstva.

—r.

(Novo mašo) je imel minolo nedeljo, sv. Mihaela dan, v tukajšnji kapiteljski cerkvi novomeščan čast. g. oče Metod Mišič, kapucin. Slovesnost je bila v resnici lepa, kakor sploh take našemu narodu tako priljubljene slavnosti. Pridigal je g. dr. Marinko, pričujoči so bili kapiteljski gospodje z mil. g. proštom, g. P. guardijan frančiškanski z nekaterimi gg. sobrati, g. P. Edvard Bervar, kapucin iz Gorice, rojen novomeščan in mnogo odličnih novomeščanov. Obed je dal obče-spoštovan meščan g. Jarc, boter č. g. novomašniku. Povabljeni so bili v resnici zadovoljni, veseli in dasi iz različnih stanov je bilo vendar vse prav po domače prisrčno.

(Koncert) mestne godbe bo v nedeljo 6. oktobra v „Brunerjevi“ gostilni z novim sporedom.

(Šola v Toplicah) izdala je letos tiškano šolsko poročilo.

(V Krškem) se vrše te dni občinske volitve. Želeti je, da bi bili voljeni delajoči in za občni blagor vneti odborniki.

(Nesrečo na železnici) je zabranil 19. m. m. vrl strojevodja na Vidmu pri Savi. Gluha deklica železniškega čuvaja je bila na progi in ni slišala, da se vlak proti njej bliža. Strojvodja žvižga, a gluhi otrok le ne sliši. Komaj se mu je bilo posrečilo, da je z velikim naporom vstavil lokomotivo le en meter pred otrokom.

(V Metliki) so 16. sept. novo šolsko poslopje blagoslovili. Stalo je 25.000 gld. Mesto je vrh tega podarilo še primerno zemljišče za šolski vrt.

(V Črnomlju) so imeli lepo veselico, katere čisti dohodek se bode porabil za revno šolsko mladino.

(Mej Rakekom in Ribnico) vozil bode „omnibus“ počenši z 21. sept. Z Rakeka bode odhajal ob 3. uri zjutraj, iz Ribnice pa ob 1. uri popoldne.

(Ljubljanska mestna posojilnica) prične z 1. oktobrom svoje delovanje; obresti za vložene denarje bode dajala 4 odstot. od 100 gld., posojevala pa na posestva po 4½ odstot. od 100 gld., na menjice pa po 5 odstot. od 100 gld. Želeti je temu, vendar enkrat ustanovljenemu zavodu obilo sreče in dobrega vspeha.

(Ljubljansko mesto) dobi s 1. januarjem l. 1890 dve poštni podružnici v mestu;

eno namreč na Josipovem trgu (v obližji stare hranilnice), drugo na Št. Jakopskem trgu; kar je tudi hvalevredno, ako pomislimo, kako daleč morajo ljudje na pošto hoditi v Ljubljani, in je visoki erar gotovo ustregel nujnim potrebam s tema podružnicama. Namerva se pa tudi ustanoviti pri teh podružnicah, tudi telegrafska podružnica. Tudi lep napredek!

(Železnica iz Ljubljane v Kamnik) začela se bode v kratkem delati. Od 5.—15. oktob. bode hodila komisija od Ljubljane do Kamnika; pri nji se morejo lastniki dotičnih zemljišč, po katerih bode šla železnica, pritoževati, ako bi se jim utegnila krivica zgoditi.

(Književnost.) V zalogi J. Giontinija v Ljubljani so izišle na novo naslednje lične knjižice, katere prijateljem čitanja toplo priporočamo: „Rodbinska sreča“. Roman 174 strani 40 kr.; „Kara Petrović, osvoboditelj Srbije.“ Zgodovinska povest 20 kr.; „Izdajalca domovine“, povest 20 kr.; „Učenke v petih delih sveta“ 24 kr.; „Doma in na tujem“. Povest iz preteklega stoletja 20 kr.; „Pravljice in pripovedke za mladino“ 36 kr. Dobivajo se po vseh knjigarnah.

(Darovi) za bolnika v Regerči vasi so nam došli od g. Jakob Mehora 1 gld., Neimenovan duhoven 1 gld.

Razne vesti.

* (Nove pismene znamke) narejene iz takega papirja, kakor novi bankovci po goldinarji, prišle bodo v promet dne 1. januarja prihodnjega leta, ker je treba počakati, da se vidi, kako se boste obnesla papir in tisek sedanjih goldinarskih bankovcev, kateri ljudem nič kaj ne dopadajo. Število znamk pomnožili bodo za 15 vrst.

* (Kako so nekateri ljudje nerodni,) priča naj sledeči resnični dogodek: Prijatelj našega lista napotil se je ob deževnem vremenu, po opravkih v mesto Krško. Gredé mimo vasi Pijavsko pride do hiše N. . . ., mimo katere teče bistri studenec. Na pragu vidi dečka okolu 12 let starega in ga poprosi naj mu prinese kozarec vode. Deček preišče vse po kuhinji in mu pride povedat: „Stric, nikari ne zamerite, je ne morem dati, je nemamo ene kaplje doma. Tudi jaz sem žejen že vse dopoldne, bi jo rad pil.“ A on mu odgovori: „Kaj bom zameril, če je ni, je ni“. Nadalje naprosi fanta, da naj mu prinese diljo, da bode lažje prebredel studenec, ki teče tik te hiše. Deček gre diljo iskat, naš znanec se med tem vode napije; ko prinese deček diljo, položila sta jo na kamenje, da je lahko studenec prebredel. Zahvali se dečku za uslugo z besedami: „Smiliš se mi, ker si tako priden, pa moraš tako žejo toliko časa trpeti, toda jaz ti ne morem pomagati.“

* (2200 grojzdov na eni trti.) Gotovo redka prikazen je toliko grojzdov na eni trti, in vendar resnica; v Wildonu na Štajarskem ima tamošnji brivec in posestnik tako rodovitno trto. Prepričala se je o istinitosti posebna komisija. Trta je 22 let stara, razdeli se dva metra nad zemljo v pet glavnih izrastkov, od katerih eden se na hiši razprostira, drugi štirji pa

so na iz dratu napravljenem gruštu razprostrti, kateri je 3.5 metrov visok in zavzemajo 40 kvad. metrov površine na dvorišči; grozdje je izabelina črnina.

* (Vse pride na dan.) Pred dvajset leti je bilo, ko je ubožen Dalmatinec iz okolice Raguze se odločil, v Ameriko potovati. Zročil je svojo ženo prijatelju v varstvo ter obljubil, kar mogoče zanjo skrbeti. Sreča bila mu je res mila, da si je dokaj zaslužil in vsaki mesec poslal pismo s 50 gld. prijatelju, da to izroči zapuščeni ženi, ktera sama ni znala brati niti pisati. — Možu v Ameriki je vedno šlo po sreči, in je od leta do leta večje mesečne svote denarjev pošiljal. Ali kakšen je bil ta prijatelj? Dajal je ženi vsaki mesec samo 5 gld., drugo pa prihranil zase; in tako se je godilo skozi dolgih 15 let. Naposled jelo ga je vendar skrbeti, da bi se stvar zvedela, in umisli si sledeče: Prečita ženi neko pismo s poročilom, da je mož v Ameriki umrl; možu v Ameriko pa poroča, da je žena umrla in nekoliko dni kasneje mu pošlje ponarejen mrtvaški list. Kmalu potem tudi sam pobegne v Grško. Nesrečna žena je popolnoma ubožena živela od milih darov, katere je od popotnikov izprosila, ki so se po morju pripeljali. Mož pa se kmalu potolaži in se poroči z bogato lepo Američanko. V tem zakonu imel je dva otroke. Po dvajsetletnem bivanju v Ameriki nameni se zopet enkrat domovino obiskati in potuje v Evropo. Ko dospe v Raguzo in stopi na suho, stoji pred njim beračica. — Krik! — Mož in žena se spoznata. — Prijatelja so zasačili in se ima sedaj pred sodniki zagovarjati.

(V Sarajevu) je židovski lopov z imenom Simon Baruh, okral svojega lastnega brata Danijela za 400.000 gld. in jo v Ameriko popihal, kjer so ga prijeli in v varno zavetje vtaknili; sedaj se vrše obravnave zaradi oddatja v Evropo. Premija, katera je bila na njega razpisana znaša 20.000 gld. in bode v Ameriki izplačana. — Znani so ti judovski sleparji tudi od minolih let dobro, ko so našo vladu za veliko ogoljufali. Jud povsod slepari, kamor pride in je najbolje z njim nič poslovati; celo vera mu zapoveduje, da mora vsacega, kdor jud ni ogoljufati. Ravno sedaj se klati več judov po naših krajih in ljudi na razne načine lové in tudi na majhne obroke stvari za dva- do trikrat dražje obešajo. Toraj pozor!

* (Nekateri Amerikanci) predlagajo, da bi si morali ljudje dovoljenje kupiti, ako hočejo piti močne pijače: pivo, vino, žganje, češ, to bi dajalo državi veliko davka.

* (Mož z hišo na hrbtu.) Nadavno zapustil je ječo v Bordo na Francoskem po večtedenskem zaporn 50 leten potepuh rodom iz Belgije. Ta čudak opravljen je z usnjato obleko in prepasan z jermeni, na hrbtu nosi pa velikausk koš, ki tehta nič manj od 240 kgr. To je njegova hiša, njegov dom, kjer ima spravljene vse potrebne reči: kuhinjsko posodo, živež, še celo posteljo. Mož res lahko reče: „Vse bogastvo svoje s saboj nosim.“ Novošegui Dijogen je pa jako naobražen in izveden mož ter govori prav lepo in gladko več jezikov. Ko so ga izpustili iz zaporu, nabralo se je pred ječo toliko radovednega občinstva, da je moralo redarstvo poseči vmes in napraviti pot smešnooblečenemu možu. Modroslovca peljali so v posebnem vozu do mestne meje in mu tamkaj izročili, rekše na hrbet naložili hišo z vsem bogastvom vred. Mož živi o milodarih, a ne vsprejema, kakor se je že večkrat dokazalo, ni več ni menj rego 5 centesimov; za večje darove se uljudno zahvaljuje in jih nikakor neče sprejemati.

* (Kdor ne je, naj tudi ne živi.) Kakor se iz Liona poroča, umrl je nedavno vsled stradanja ondi človek, ki je stavil, da se bode postil 20 dni in ne užíval drugega, kakor čisto vodo, v tamošnjem hotelu. Doživel je navzlic mnogim postom, ki si jih je bil v svojem življenju večkrat naložil, 43. leto svoje dōbe. — Tako čudni so dandanes ljudje: — postijo se za stavo, ali pa, da bi se jim ljudje čudili, toliko časa, da lakote umró; če pa katoliška cerkev pravi: zdrži se vsaj nekoliko, v petek pusti meso — jim je pa veliko pretežko!

Smešnice.

(Kakor ti meni, tako jaz tebi.) Zdravnik: „No, kako Vam je danes?“ Bolnik: „Mnogo slabije, kakor sinoči.“ Zdravnik: „Ah, to ni mogoče, Vam se le tako dozdeva.“ Bolnik (srdit): „Dobro, dobro.“ Kmalu po tem razgovoru pošlje zdravnik bolniku račun. A ta mu kratko poroči: „Plačal sem.“ Na ta odgovor pride zdravnik sam in reče: „Prosim, Vi mi niste plačali.“ Bolnik: „Sem, sem plačal. Vam se le dozdeva, da nisem.“

(V mlinu.) Mlinar vpraša sina: „Si že vzel merico iz Podleskove vreče?“ Sin: „Že, že, oče.“ Mlinar: „Pa je Podlesk videl?“ Sin: „Ne, ničesar ni videl.“ Mlinar: „Pojdi, pa vzemi še eno merico, pa tako, da bo videl. Ljudje naj vidijo, koliko si vzamemo.“

Žitna cena v Novem Mestu 30. septembra 1889.

Domače pšenice mernik 2 gld. 10 kr., Debelace (koruze) 1 gld. 50 kr., Soršice 1 gld. 60 kr., Rži 1 gld. 40 kr., Ječmena 1 gld. 30 kr., Ajde 1 gld. 10 kr., Ovsa 75 kr., Krompirja 90 kr.

Loterijske srečke.

Gradec 14. septembra	11	79	65	86	18
Trst 21. „	87	23	29	84	81
Gradec 28. „	54	46	33	24	3

Za popravo hiše katol. družbe rokodel. pomočnikov v Rudolfovem so darovali:

Gg.: Miha Bogolin (zopet) 5 gld., Anton Hočvar (zopet) 5 gld., Recelj Janez 1 gld., Dobrotniki v Mestu 3 gld. 10 kr., Vilj. Pfister (zopet) 10 gld., gospa T. Rois 5 gld., prošt Dovgan 5 gld., Anton Krčon 2 gld., V. B. giant (zopet) 1 gld., kanonik Škrabec 10 gld., Neimeovan duhoven 10 gld., Javornik (podaril lesa za) 31 gld., V. Umek 17 gld. 70 kr., Polko 4 gld., Fr. Kregar 2 gld., P. Wartol 5 gld., kanonik Urbas 2 gld., kan. Zamejic (zopet) 10 gld., dr. Marinko 110 gld., B. Bartol (zopet) 5 gld., Ant. Kukelj (zopet) 5 gld., Neimeovan duhoven 5 gld., J. Drčar (zopet) 5 gld., Fr. Karan (zopet) 5 gld., mil. g. knezoškof 50 gld., Fr. Mekinec (zopet) 2 gld., Mih. Zupan (zopet) 5 gld., Varl 2 gld., Neimeovan duhoven 5 gld., Fr. Košir 1 gld., Picigaz 3 gld., Dobrotniki različni v Mestu 9 gld. 30 kr.

Razglas kranjskim ovčarjem.

C. kr. kmetijska družba kranjska bode z letošnjo državno subvencijo za zboljšanje ovčarstva nakupila nekoliko ovnov frizijskega plemena ter jih brezplačno dala takim gospodarjem, ki dokažejo v svoji prošnji, potrjeni od županstva in od cerkvenega urada, da

- a) redijo uže več let precejšna število ovac;
- b) da je njih kraj ovčarstvu posebno ugoden, in
- c) da jih je volja dobljenega ovna najmanj tri leta za plemo imeti in, kolikor umno ovčarstvo dopušča, tudi svojim sosedom ga za plemo prepustiti.

Pri oddaji ovna frizijskega plemena, katero je neprimerno večje nego domače, ima posebno veliko mleka, lepo volno in je neizbirčno za krmo, dala se bode prednost tistim ovčarjem, ki dokažejo, da izdelujejo tudi ovčji sir.

Prošnje potrjene po predsedniku dotične kmetijske podružnice, je zadnji čas do 5. oktobra t. l. pri podpisani družbi vložiti.

C. kr. kmetijska družba kranjska
V Ljubljani, dne 1. septembra 1889.
Ivan Murnik, **Gustav Pirc,**
predsednik. tajnik.

Zahvala.

Podpisano županstvo si šteje v dolžnost slavni c. k. kmetijski družbi kranjski tem potom svojo najtoplejšo zahvalo izreči, da je blagovoljno priredila dne 11. septembra konjsko dirko v Št. Jerneji, kar je gotovo v čast Št. Jernejcem, katero si pa hočejo ohraniti še za prihodnje čase, z vestno in skrbno izrejo konj; tudi se še posebno zahvaluje vsem gospodom te komisije, posebno gospodu tajniku c. kr. kmetijske družbe kranjske Gustavu Pircu za njegov poduk in spodbudo k temu napredku.

Županstvo v Št. Jerneji dne 14. septembra 1889.
Jože Poljanc, župan.

Služba opravnika

(šafferja vavpta)

z nastopom 1. novembra t. l. je na deželni vinarški, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu pri Rudolfovem za oddati. Služnina znaša 360 gld. na leto v denarju. Prosto je stanovanje, prosta kurjava in svečava. Še službo spojen je tudi užitek deputatnega vrta. Službe zmožni pošljejo naj svoje prošnje podpisane vodstvu, do 20. oktobra.

Vodstvo deželne vinarske, sadjarske in vinorejske šole na Grmu dne 29. septembra 1889.

Služba mežnarja in organista v Ambrusu bo o Sv. Mihehu izpraznjena.

Friderik Skušek, trgovec z mešanim blagom v Metliki sprejme

u č e n c a

v poduk, kateri je vsaj 14 let star, zdrav, lepega obnašanja, ter ima dobra spričevala. [131—3]

Prostovoljno proda se

posestvo z 47 orali zemljišča od katerih je 18 oralov gozda, poleg tega je tudi poslopje za stanovanje in gospodarsko poslopje; cena je 4400 gld., od katerih polovica lahko na posestvu ostane. — Posestvo je v Vini, občina Pološkavas, župnija in železniška postaja Zagorje, pol ure od postaje Zagorje. Natančneje izve se pri lastniku Jan. Stiberniku v Vini, pošta Zagorje (Kranjsko).

Poslano.

Očitno spoznam, da jaz nisem nikdar slišala od Terezije Veglič, kar se jej je očitalo, češ, da je opravljivo govorila.

Ana Kramar,
posestnica h. št. 202 v Novem mestu.

Dobro staro vino

prodajalo se bode od 1. do 10. oktobra proti gotovi plači na posestvu gospoda Jos. Hummer-ja v Lubnem na Štajarskem.

Gotov obstanek!

H i š a

umrlega gosp. Fran Zesser-ja na Krškem na najboljšem prostoru, v kateri je bila nad 30 let trgovina z mešanim blagom in še uspešno deluje, se brez zaloge blaga s 1. novembrom t. l. pod jako ugodnimi pogoji dá v najem. Obrniti se je na jeroba g. Alojzija Wallanda v Celji.

Krško!

Ugodni pogoji!

Stara trgovina!

Razprodaja!

Razprodaja!

Podpisani slavnemu občinstvu uljudno naznanja, da se v njegovi prodajalnici vsled razprodaje, železnina, specerije in drobno blago po jako nizki ceni dobi.

S spoštovanjem

Ludvik Stravs.

[136—2]

Rudolfovo, 11. septembra 1889.

Razprodaja!

Zobozdravnik A. Paichel

bode ordinal v Novem mestu v gostilni pri „SOLNCU“ od 8. do 15. oktobra vsaki dan od 9. ure zjutraj do 4. ure popoldne.

[139—2]